

СЪЩНОСТ НА ФИНАНСОВО-СТОПАНСКИЯ АНАЛИЗ

1. Кратка характеристика на финансово-стопанския анализ

Под икономически анализ в широк смисъл се разбира анализ на съвкупността от отношения, които възникват в процеса на производството, размяната, разпределението и потреблението на стопанските блага. Икономическият анализ представлява обобщена характеристика на аналитичните процедури изобщо, които се свеждат до използването на различни методи и модели за оценка, творческо осмисляне и обосноваване на явленията и процесите в икономиката.

В тесен смисъл думата "анализ" означава разчленяване на дадено явление или предмет на съставните му елементи, за да могат те да се изучат като части от цялото. По този начин е възможно да се изясни и разбере вътрешноприсъщата същност на изследваното явление (или предмет) и да се определят значението и влиянието на всички съставни елементи върху тази същност.

Общата икономическа теория разграничава икономическия анализ на макро- и микроикономически анализ. Макроикономиката изследва функционирането на националните икономически системи, като основни обекти на изучаване са например общото равнище на цените, заетостта, брутният вътрешен продукт, държавният бюджет, трудовите отношения и др. Микроикономиката изучава поведението на отделните икономически закономерности и/или субекти. Основни обекти на изследване от микроикономиката са например цените на отделните ресурси; начинът на функциониране на отделните предприятия; конкурентоспособността и др. Съвкупността от аналитични процедури в макро- и микроикономиката е известна съответно като макроикономически и микроикономически анализ (вж. схема 1.1)¹.

По същество микроикономическият анализ е анализ на дейността на отделните предприятия. Той може да се разграничи на анализ на финансово-стопанската дейност на предприятията (финансово-стопански анализ) и технико-икономически анализ. При формиране на системата от показатели за финансово-стопанския анализ на предприятието доминира паричният (стойностен) измерител, а при технико-икономическия анализ по-широко приложение намират критериите и показателите, които не са в парично изражение.

¹ Вж. Ковалев, В. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: логика и содержание, статья, <http://www.buh.ru/document-111>, с. 2.



Схема 1.1. Икономически анализ

Финансово-стопанският анализ се разглежда в три взаимно свързани помежду си аспекта. Финансово-стопанският анализ е наука, заемаща самостоятелно място в научното пространство. Като наука той обективно притежава свои предмет, обекти, съдържание, метод, методика, методология, цели, задачи, функции, организация и принципи. Финансово-стопанският анализ е специфична функция на управление в системата за управление на предприятията. Той е практическо проявление на управленската функция анализирани. Финансово-стопанският анализ като практико-приложна дейност е подсистема в системата на финансовия мениджмънт на предприятието.

Финансово-стопанският анализ изучава цялостната дейност на предприятието: във взаимните връзки и зависимости между отделните ѝ елементи (маркетингова, иновационна, инвестиционна, основна, търговска, финансова дейност), пасивното и активното проявление и движение на стойността, ефективността от използването на ресурсите и изобщо ефективността на бизнеса, въз основа на информационната база на анализа, посредством елементите от метода на анализа, методиката и методологията за анализ, с цел установяване на определящи и

важни връзки, взаимоотношения и тенденции в дейността на предприятието, като въз основа на резултатната аналитична информация се изработват и вземат правилни, обосновани и ефективни управленски решения.

Съобразно потребностите от информация при финансово-стопанския анализ се поставят разнообразни цели и задачи. Под "цел" се разбира изучаване на настоящото състояние на обекта на анализа и на тази основа изработване на негово желано бъдещо състояние.

При провеждането на финансово-стопанския анализ могат да се поставят цели, свързани например със: изследване на поведението и динамиката на съществени (ключови) показатели, които дават обективна и точна характеристика на дейността на предприятието за анализирания период (отчетен период или част от него); изследване на преките фактори, влияещи върху формирането и динамиката на значенията на резултативните показатели, характеризиращи финансовите резултати, финансовото състояние, ефективността от използването на ресурсите, ефективността на бизнеса и паричните потоци на предприятието; определяне на очакваните параметри на темповете на развитие на предприятието в оперативен и стратегически аспект; вземане на инвестиционни решения; вземане на решения за кредитно финансиране на дейността на предприятието (дългосрочно или краткосрочно); изследване на конкурентоспособността както на предлаганите продукти, стоки или услуги, така и на предприятието като цяло; изследване на пазарния дял и възможностите за заемане на нови пазарни ниши; анализ на клиентите, в т.ч. задържане на редовните и привличане на нови клиенти, и др.; правилно стратегическо позициониране на предприятието на конкурентния пазар; проучване опыта на водещи предприятия със сроден предмет на дейност с оглед прилагане на положителния опит в неговата дейност и др.

Поставените при анализа цели могат да бъдат постигнати посредством решаване на конкретни задачи. Те се разглеждат като конкретизация на целите в съответствие с организационната рамка на анализа в предприятието.

От гледна точка на системния подход и в зависимост от използваните източници на информация финансово-стопанският анализ може да се разграничи на финансов (външен) анализ и управленски (вътрешен) анализ (вж. схема 1.2)².

Финансовият анализ се провежда въз основа на информация от финансовите отчети на предприятията, т.е. на публичната външна отчетност. Това е обективна предпоставка за унифициране на аналитичните методики.

Управленският анализ се провежда на широка информационна основа, като се използват различни видове информация (прогнозна, счетоводна, оперативна, статистическа, нормативна, техническа, технологична, екологична и др.), като в по-голямата си част тази информация не е достъпна за външни потребители.

² Вж. Ковалев, В. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: логика и содержание, статья, <http://www.buh.ru/document-111>, с. 5.

За целите на управленския анализ могат да се използват различни вътрешни отчети и форми, съобразени с предмета на дейност и специфичните особености на бизнеса. Някои от аналитичните методики не могат да бъдат унифицирани, тъй като се разработват за конкретни вътрешни информационни потребности за управлението на предприятията.

Информацията, получена от финансовия анализ, е предназначена за ползване от външни потребители (клиенти, доставчици, кредитори, държавна и общинска администрация, национална агенция за приходите, национален осигурителен институт и др.), които имат различни интереси. Резултатната аналитична информация е напълно открита за ползване от външните субекти. Паралелно с това информацията се използва и от вътрешни потребители – собствениците, мениджмънта на предприятието и др.

Информацията, получена от управленския анализ, е предназначена за потребностите на собствениците, мениджмънта и ръководството на предприятието. При провеждането на управленския анализ е възможно интегриране на отчитането, анализа, планирането и вземането на бизнес решения. Получената резултатна аналитична информация е с максимална степен на конфиденциалност.

Между финансовия и управленския анализ са налице две основни различия. Първото от тях е по отношение на широтата и достъпността на използваната информация, а второто – по степента на формализация на аналитичните методики и методологии.

От гледна точка на процесния подход финансово-стопанският анализ може да се разграничи на: анализ на процесите, свързани с производствените ресурси; анализ на вътрешните бизнес процеси, свързани с производство и продажби на продукцията; анализ на процесите, свързани с формирането на резултатите от финансово-стопанската дейност на предприятието (вж. схема 1.3).

Обектният подход позволява в логическа последователност да се систематизират обектите на финансово-стопанския анализ (вж. схема 1.4).

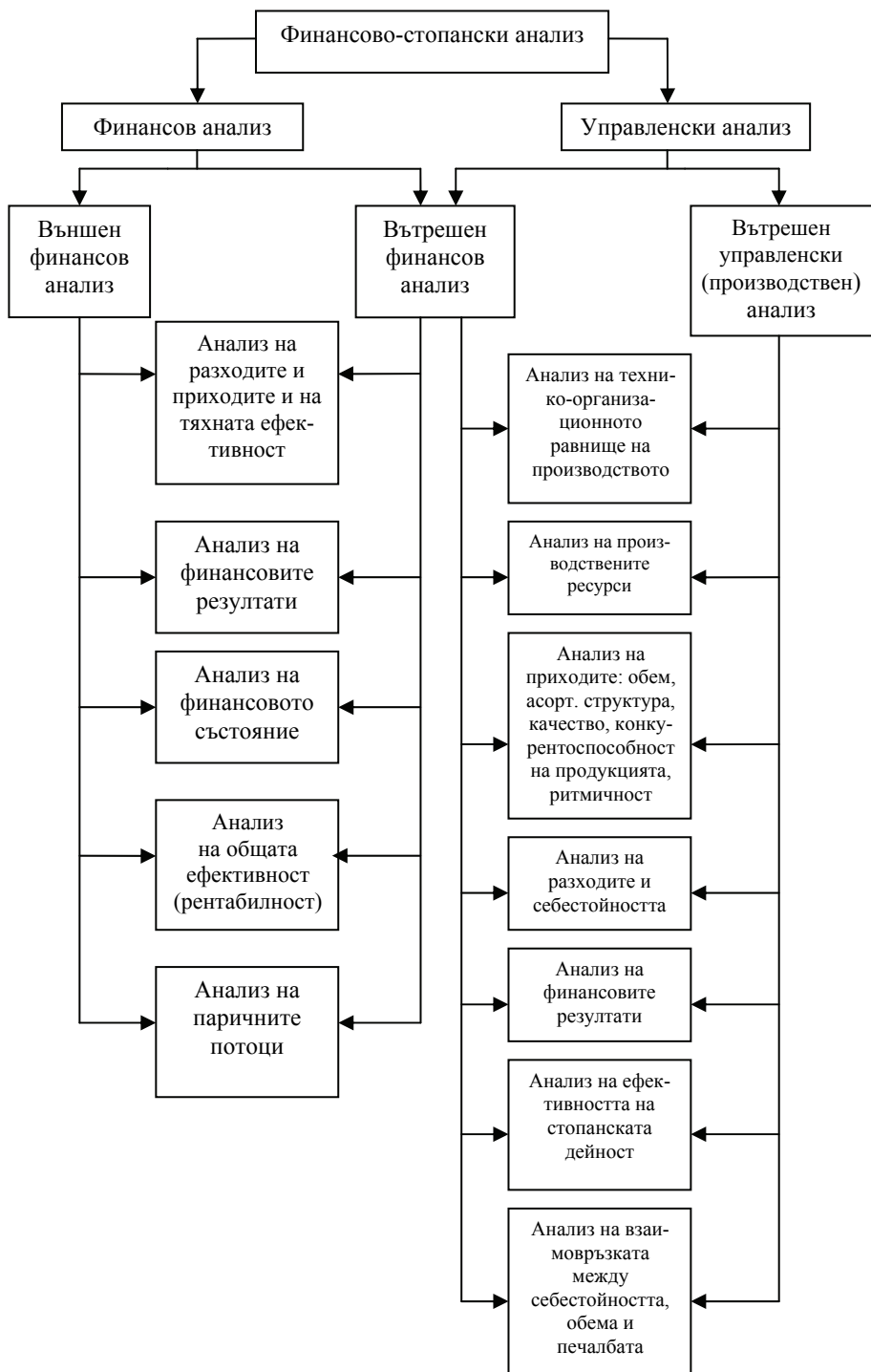


Схема 1.2. Финансово-стопански анализ – системен подход